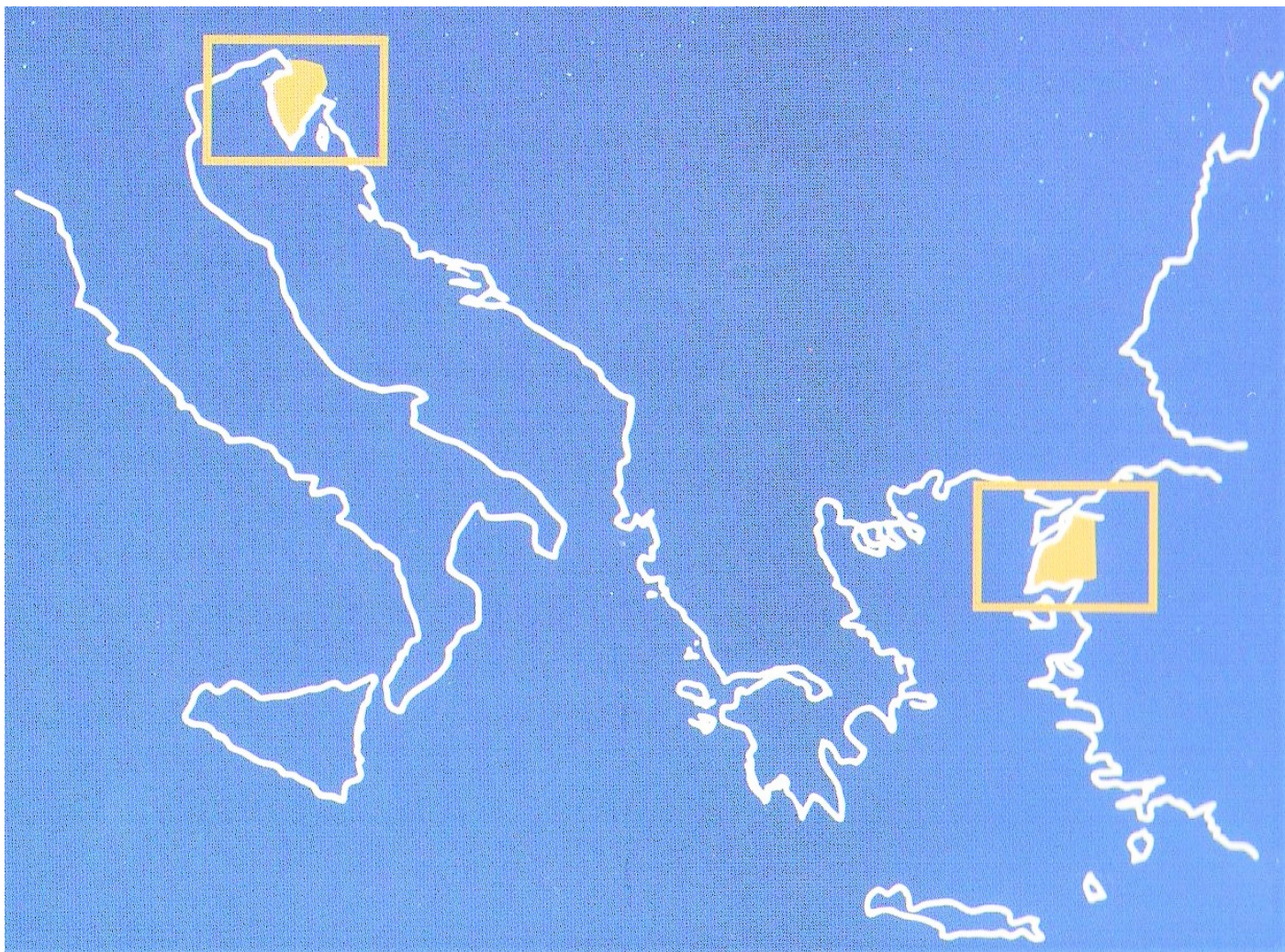

PRIMERJAVA LOKACIJ HOMERJEVE TROJE: HISARLIKA IN MOTOVUNA
Razprava o pravi Troji; v istrskem Novigradu julija 2018 napisal Vedran Sinožić

[\(USPOREDBA DVIJU LOKACIJA ZA HOMEROVU TROJU: HISARLIK I MOTOVUN
Traktat o pitanju lokacije Homerove Troje\)](#)

30-KRAT NE HISARLIKU IN 30-KRAT ZA MOTOVUN (HISARLIK NI HOMERJEVA TROJA, GOTOVO PA JE MOTOVUN!)

30-KRAT NE HISARLIKU, NI HOMERJEVA TROJA

1. Hisarlik ne čepi na hribu, gorskem vrhu, strmih pečinah, kakor v svojih verzih navaja in večkrat ponavlja Homer, s čimer trdno zagovarja tako lego Troje. Takih navedb o Troji, da se nahaja na visokem hribu, je najmanj petnajst. Sicer tudi drugo grško bajeslovje, zlasti tisto o nastanku Troje, navaja, da se slednja nahaja nagorskem vrhu ali gori. Hisarlik je zgolj arheološka ostalina umetnega hribovca, ki je nastal z zidanjem enega mesta vrh drugega, starejšega, zato je tam več mest iz različnih zgodovinskih obdobj. Domnevna Troja bi namreč bila TROJA VII a, nahaja pa se na 8 m nadmorske višine, medtem ko je celotna arheološka ostalina visoka okrog 25 metrov. To je bilo sporno že v času Schliemanna in je hud udarec za tam-

kajšnjo domnevno Trojo.

2. Hisarlik se nahaja skoraj na morski obali, kar se ne sklada s Homerjem, ki navaja, da se Troja nahaja v dolgem zalivu, ki ga z obeh strani obdajajo hribi. Ničesar takega ni moč najti pri Hisarliku. Tam ni take krajine in se nikakor ne sklada s Homerjevim opisom, zlasti pa ne zato, ker Homer umešča tabor Ahajcev na pol poti od obale do mesta Troja. Namesto izrazito hribovite krajine, kakor Homer opisuje okolico Troje, je okolica Hisarlika ravninska. Ker so osvajači napadli Hisarlik s številnim brodom, po Homerju je štel kar 1186 ladij, ne bi Hisarlika oblegali desetletje dolgo, temveč bi ga hitro uničili. In nobeni zavezniki ne bi mogli pomagati Trojancem. Skladno s Homerjem Dolon tudi opisuje, kako je bilo brodom osvajačev zasidrano ob morski obali, kar za hisarliško lokacijo ne more veljati, če se upoštevajo navedbe iz *Ilijade*.

3. Homer navaja, da se Troja nahaja ob sotočju dveh rek, kjer se reka Simois izliva v reko Skamander. Pri Hisarliku tovrstna zemljepisna značilnost sploh ne obstaja, saj tamkajšnje reke tečejo vzporedno. Homer natančno navaja, da se Troja nahaja prav ob izlivu manjše reke, Simois, v reko Skamander, ki je večji vodotok. Razen tega se v *Ilijadi* omenja tudi kraj na drugi strani potoka, kjer kralj Priam prečka most, da bi prišel do tabora Ahajcev. Nedaleč stran od obrežja reke Skamander se nahaja tudi tumulus – Ilov grob, kakor navaja Homer – česar pa v okolici Hisarlikanikakor ni moč najti, torej se hisarliška okolica nikakor ne sklada s Homerjevo pripovedjo.

4. Tabora Ahajcev preprosto ni možno umestiti v bližini Hisarlika, skladno s Homerjem pa je za okolico ahajskega tabora značilna prostrana jama in tabor se nahaja pri njenem vходу; tam se reka izliva v morje, tabor je na privzdignjeni ravnici, kjer je tudi vodni izvir, ki ga na eni strani obdaja okop. V bližini Hisarlika sploh ne obstaja tak kraj. Ni ga mogoče najti, saj se, skladno s Homerjem, nahaja na pol poti od morske obale do Troje, znano pa je, da se od Hisarlika do morja razteza samo ravnica, torej plaža. Slednje je še posebej pogubno za domnevo o Hisarliku kot zgodovinski Troji, saj predstavlja nezaslišan odklon v dokazovanju neobstoječe Troje v Mali Aziji. V mednarodnem raziskovanju Troje na Hisarliku je moč zaslediti ogromno praznino v oziru ahajskega tabora, saj se ni v hisarliški okolici našla nobena sled tabora niti niso znani poskusi, da bi se našel.

5. Homer navaja, da se Troja nahaja blizu kraja na morski obali, ki je po njegovem mnenju Helespont. Vendar se morje na končuje pri Helespontu, marveč je tam morska ožina, ki se nadaljuje v Marmarsko in nato v Črno morje. Ker Homer natančno opisuje tudi najmanjše podrobnosti, je nenavadno, da ne omenja Črnega morja, ki bi ga vsekakor moral omeniti, če bi bila hisarliška Troja res tam, vendar Homer nikjer in nikoli ne omenja krajske posebnosti morske ožine in majhnega Marmarskega morja. Slednje je moč podkrepiti tudi s dejstvom, da se z morske obale lahko odide tudi v gore, Frigijo, torej k Olimpu; skatka, severno od Helesponta se, skladno s Homerjem, ne nahaja nobeno morje, marveč povsem drugačna krajina, od koder prihajajo trojanski zavezniki, seveda po kopnem; gre za zaledje Troje, ki je bogato z rudami.

6. Pomembna je tudi Homerjeva navedba o gori Olimp, saj pravi, da se Olimp vidi celo iz ahajskega tabora. Iz okolice Hisarlika kaj takega ni mogoče, saj se takoimenovani Olimp nahaja predeleč stran od obale Male Azije. Razen tega trojanski bogovi pogosto odhajajo s konjsko vprego na Olimp, torej potujejo po kopnem; da bi prišli do Olimpa, jim ni treba nikoli prečkati morja. Če bi se Olimp v Homerjevi pesnitvi nahajal daleč na drugi strani morja, bi Homer gotovo v pesniških verzih opisal potovanje bogov prek morja, kakor je to sicer storil v drugih primerih v *Ilijadi*. Domnevni Homerjev Olimp naj bi se nahajal na Peloponezu v Grčiji, vendar tamkajšnjemu Olimpu manjkajo božanske značilnosti Homerjevega Olimpa in gotovo ne ustre-

daruje *hekatombo* [daritev ubitih volov – op. MF], da bi si pridobil Apolonovo milost. V bližini Hisarlika ni dvojice vzporednih zalivov, ki bi se nahajala drug ob drugem.

9. Homer navaja osem rek, ki izvirajo na gori Ida, in poudarja, da ena reka v vznožju Ide tvori jezero, ki je bistven zemljepisni dejavnik za ugotavljanje, kje se je dejansko nahajala celotna trojanska dežela. Ker si vseh osem rek lahko predstavljamo kot snop vodotokov, ki izvirajo na eni gori, dajejo posebno zemljepisno podobo ali predstavo. Poleg tega se pod goro nahaja tudi jezero reka Esep. Tako nazornega zemljepisnega stanja ni moč najti na maloazijskem polotoku, saj tamkajšnje reke izvirajo na več različnih koncih. Ker vse (Homerjeve) reke tvorijo tudi soteske, nekatere celo ponikajo, vse skupaj nudi nazorno predstavo o Homerjevem svetu. V pokrajini Čanakale, v domnevni Troadi, teh sotesk preprosto ni (ena je šele pred Hisarlikom, vendar ni globoka), niti niso take, kot jih sicer prikazuje Homer, ki opisuje dolge zalive trojanskih rek, medtem ko so hisarliške reke zemljepisno zanemarljive, z majhnimi povirji in se niti približno ne skladajo s Homerjevimi opisi: njeni zalivi ... v dolgem zalivu ...

10. Spopad, imenovan vojna zahoda z vzhodom, je izmišljotina, saj Egejsko morje ni primerno prizorišče za trojansko vojno, ker je za vojno takratnih svetovnih razsežnosti značilno, da na obeh straneh nastopajo velike sile in številni zavezniki. Tudi zaradi zemljepisnih značilnosti Egejskega morja ni smiselno, da bi ladjevje Ahajcev s Peloponeza napadalo bližnji polotok v pokrajini Canakkale. Homer tudi opisuje Trakijsko morje, ki ne more biti del Egejskega, zato je povsem nelogično si tam predstavljati trojansko vojno. Otoki pred trojansko obalo so maloštevilni in majhni, sicer bi jih Homer vse podrobno opisal. Iz *Ilijade* izhaja, da je šlo za vojno v smeri jug–sever in sever–jug, nikakor pa ne v smeri zahod–vzhod.

11. Ledinsko-krajevna imena na hisarliškem polotoku nikakor ne odražajo njegove povezanosti s Trojo. Rimski naziv za ta kraj je čista izmišljotina in odraz takratnega hotenja najti Trojo. Rimski toponimi, tj. oznake krajev v bližini Hisarlika in na Balkanu, kot so, recimo, Licia, Frigija, Dardanija, Mizija, Trakija, so izmišljotina povsem druge kulture in časov, ki so poskušali ohraniti bronastodobne vrednote Homerjevih epov ter jih prenesti v čas Rimskega cesarstva. Po drugi straniso hetitski zapisi, ki vsebujejo določene podatke, najverjetneje o Troji, starejši kot trojanska vojna (čas prevlade pomorskih ljudstev – *sea people*), zato se imena hetitskih vladarjev ne morejo enačiti z dejanskimi udeleženci trojanske vojne. Hetiti so namreč daljni rojaki balkanskih ljudstev, zato so njihova imena zelo podobna trojanskim in se, kar velja pomniti, pojavljajo tudi na območju Balkana; hetitsko ozemlje je na zahodu obsegalo celo del današnje Slovenije. Povrh vsega pa hetitske pripovedi o nastanku sveta obravnavajo Balkan kot pradomovino.

12. Starost hisarliške lokacije se ne sklada z Homerjevim opisom, saj je najstarejši kraj tam obstajal že 3000 let pr. n. št. Torej gre za zelo star in časovno slojevit kraj; upoštevajoč dejstvo, da se je Trojanska vojna dogajala 1200 let pr. n. št., je govor o ogromnem časovnem razponu. Homer navaja, da je bila Troja po trokratnih merilih mlado mesto, staro komaj nekaj rodov in približno 200 let. To dokazuje rodoslovje trojanskih kraljev. Potemtakem Hisarlik, ki je rodoslovno veliko starejši kraj, ne more biti Homerjeva Troja. Dardan je zgradil Dardanio, mesto v deželi Dardaniji, ki se nahaja vzhodno od pozneje zgrajene Troje, potem pa Homer našteva ustanovitelje Troje v časovnem zaporedju: Erihtonij, Tros, Il, Laomedont in Priam. Skupaj komaj nekaj rodov. Zato sledi sklep: prava, Homerjeva Troja je lahko samo mesto, ki je do trojanske vojne obstajalo približno dvesto let, ki se je pozneje morda širilo, vendar ne dosti čez dvestoletni časovni okvir. Hisarlik pa je drugačno, veliko starejše mesto, ki nima nikakršne zveze s Homerjevo Trojo.

13. Vprašanje toplega in hladnega vodnega izvira, ki se nahajata zelo blizu drug zraven drugega, predstavlja velik manjko v trditvi o Hisarliku kot zgodovinski Troji, saj v neposredni

okolici Hisarlika ne obstaja izvir tople vode. To je velika in nepremostljiva hiba hisarliške lokacije, ki jo je bil opazil že Schliemann. Na splošno se je menilo, in tako velja še danes, da sta topli in hladni vodni izvir v istem zemljepisnem kraju zgolj plod pesniške domišljije, seveda pa zlasti zato, ker zemljepis in drugi kazalniki niso govorili v prid hisarliške lokacije Troje. S tako samovoljno razlago in verjetno tudi politično obravnavo se je zadevna zabloda z leti samo poglobljala. Na primer, če kakšnega dejstva, podobno opisanemu o vodnih izviroh, ni moč vključiti v rekonstrukcijo lokacije, se je takšno dejstvo razglasilo kot Homerjevo izmišljotino, zato je takrat vse skupaj izgubilo prepričljivost, čeprav je Homer opisal oba izvira in celo navedel, kako daleč stran od mestnega obzidja se nahajata. Skratka, v Hisarliku ni izvira tople vode.

14. Za trojansko deželo je značilna dvojica rtov – Sigej in Retej – medtem ko je na maloazijskem polotoku moč najti le enega, južnega. Domnevni severni rt se nahaja preveč vzhodno, zato ne ustreza Homerjevemu opisu rta, ki je kot stražar na morju. Severni rt pri Hisarliku se pravzaprav nahaja že v Marmarskem morju, česar pa Homer ne omenja; te zemljepisne posebnosti torej ne navaja, kaj šele opisuje. Če bi zadevna morska ožina obstajala, bi jo Homer podrobno opisal. Skratka, v Homerjevi *Ilijadi* je ni moč zaslediti.

15. Skladno s Homerjem se pred Trojo nahaja griček, ki v bližini Hisarlika ne obstaja. Homer piše, da gre za grobnico vojakinje Mirine ali Bateje. Preprosto povedano, pri Hisarliku obstaja le čistina oziroma ravnica s pogledom na morje. Obče znano je, da so bile v tistih časih grobnice kraljev na večjih vzpetinah, kar je Homer tudi podrobno opisal. V enem poglavju celo navaja, da Priam prečka potok v bližini llovega groba, ki naj bi se nahajal v bližini zgoraj opisanega grička. Upoštevajoč vse navedeno bi se morali pred hisarliško Trojo nahajati vsaj griček ali dva in vsaj en potok, da bi tamkajšnja krajina ustrezala Homerjevemu opisu. Skladno s Homerjem bi se morala llov grob in griček bojevnice Bateje nahajati ob reki Skamander, kjer je tudi Troja. Pri Hisarliku ni takih krajinskih značilnosti, kaj šele kakšen tumulus na hribu; tam je le ravno polje, s čimer ni izpolnjen niti najmanjši pogoj za možnost hisarliške Troje.

16. Pred trojansko vojno Trojanci skupaj z mikenskimi zavezniki napadajo Hetite, Egipt in druge vzhodno-sredozemske dežele. Če je bila Troja na Hisarliku, v čem je potem bil smisel, da so se Trojanci povezali z Mikenci, ki so morali pripluti od nekod s severa, da bi potem skupaj s Trojanci napadali Hetite. Potemtakem Trojanci iz Hisarlika napadajo kraljestvo Hetitov z ladjevjem, skupaj z zavezniki s Krete. To je čisti nesmisel in dobesedno smešno, saj je znano, da so pomorska ljudstva (*sea people*) skupine, ki so prihajale od daleč, Trojanci pa bi zaradi napačnega Hisarlika bili podložni Hetitom. Domneva o sosedstvu Troade s Hetiti je skregana z zdravo pametjo in smešna.

17. Skladno s Homerjem sonce v Troji vzhaja na morju, kar v Hisarliku sploh ni možno, saj tam sonce vzhaja le na kopnem. To dejstvo je ena največjih napak pri določanju kraja prave Homerjeve Troje, kar je obelodanil Roberto Salinas Price. Domnevna hisarliška Troja je zemljepisno povsem skregana z njeno pravo lokacijo, kar je treba poudariti in postaviti na prvo mesto. To zemljepisno dejstvo dokazuje, da se Troja ni mogla nahajati na maloazijskem polotoku, temveč bolj na zahodu, upoštevajoč zemljevid Sredozemlja pa izbira niti ni velika.

18. Homer opisuje Trojo kot mesto, ki se nahaja v hladnem vremenskem pasu, kjer sneži in ne raste oljka, ki jo omenja le v prisposobi. Poleg tega se Troja nahaja v neposredni bližini Olimpa, kar ne velja za Hisarlik. V svojih verzih Homer našteva mnoge rastlinske vrste, od biljk do dreves. V sami trojanski deželi nikjer ne omenja oljčnega lesa oziroma drevesa kot dela naravnega okolja, kjer sicer rastejo številne drevesne vrste, recimo hrast, jelka, jesen in drugo, medtem ko se med sredozemskimi drevesnimi vrstami omenja le figovec. Oljka se omenja le kot les, primeren za toporišče sekire, njeno cvetje pa odpada v hladnem vetru. Skladno s Homerjevim prikazom trojanske dežela tam oljka ne raste. Potemtakem se Troja nahaja nekje

na severu Sredozemlja, nikakor ne tako južno kot Hisarlik. V *Odiseji* se oljka pogosto omenja kot del naravnega okolja na Itaki, iz česar se lahko sklepa, da se Itaka gotovo nahaja južneje kot Troja, kar je spet pogubno za hisarliško Trojo – če bi se Itaka iskala južno od Hisarlika.

19. Žarni pokopi, ki jih opisuje Homer, niso značilnost področja okrog Hisarlika. Vsi opisi žarnih pokopov v *Ilijadi* so poglobljena značilnost trojanske in ahajske kulture, kar nakazuje skupno izročilo odnosa do mrtvih, ki je bilo značilno za prakeltsko srednjo Evropo, ne pa za področje Peloponeza in Male Azije; pri obravnavanju centrov moči je namreč bil žarni pokop najbolj pogost prav na zgoraj navedenem območju, kar je tudi najpomembnejši arheološki dokaz, kam homerstvo spada zemljepisno. Žarni pokop ni bil značilen za območje Grčije in Male Azije, vendar bi moral biti, če je šlo za vojno med čezmorskimi sosedi, Grki in Trojanci. Sledi sklep: žarni pokopi so značilnost trojanske vojne, zato brez žarnih grobišč pri Hisarliku tudi ni trojanske vojne.

20. Schliemannove in arheološke najdbe drugih arheologov ne dokazujejo, da je Troja na Hisarliku. V Sredozemlju je bilo v času trojanske vojne nekaj tisoč podobnih mest in tudi tam so našle podobne arheološke najdbe, ki potemtakem nedokazujejo prave Homerjeve Troje. Homer opisuje le Atenin kip v Troji, ki je bil vejetno lesen in so ga verjetno ukradli Ahajci. Omenja se tudi Andromahina ogrlica, vendar gre v tem primeru za naročen Schliemannov ponaredek. Med najpomembnejše arheološke dokaze spada tudi ugotovitev, da se več arheoloških najdb iz pozne bronaste in zgodnje železne dobe nahaja na zemljepisnem območju Jadranske obale kot na Peloponezu in v Mali Aziji. Torej je bilo območje Male Azije v tem oziru veliko revnejše kot zahodna območja Sredozemlja, kar dodatno zmanjšuje verjetnost, da sta bila Hisarlik in Mala Azija v času Trojanske vojne primerna za Homerjevo središče sveta in bogov.

21. Obilje zlata kot pokazatelj Troje ni vodilo za njeno odkrivanje, saj je bilo zlata veliko tudi v drugih mestih bronaste dobe, poleg tega pa so trojansko zlato, če je že bilo tam – gotovo odnesli Ahajci. V tem oziru je šlo v Schliemannovem času pravo zaslepljenost z zlatom in zlato mrzlico devetnajstega stoletja. Takrat je zlato pomenilo vse, življenje in smrt. Na žalost je to imelo nepopravljive in trajne posledice – izropala so se številna gradišča in grobnice. Najpomembnejše je bilo obelodaniti, da se je v določenem gradišču našlo zlato in potem to prikazovati kot Trojo ali Mikene. Zlata je bilo veliko povsod v Sredozemlju, kar je znano iz arheoloških zapisov. V Schliemannovem obdobju, on je bil pobudnik zlate mrzlice, je bilo najpomembnejše prikazati čim več zlatih arheoloških predmetov, kar je prinašalo slavo in priznanje. V današnji znanosti je to že znano zgrešena pot, vendar se nekateri znanstveniki še naprej obsedeni z zlatom.

22. Troja – kot požgano mesto – je zgrešen in negotov pokazatelj; to pa zato ker Homer v svojih verzih poudarja, da je bila Troja porušena in to večkrat poudari. Goreča Troja se omenja le v videnju in kletvi, sicer pa Homer vztraja, da je bila Troja porušena. Schliemann in raziskovalci za njim so prikazovali ostanke pogorišča kot dokaz, da je Hisarlik Troja, in prav sledi pogorišča naj bi dokazovale (?) veliko trojansko vojno, našlo pa se je nekaj opečenih okostnjakov, lokostrelskih puščic in podobno. Ali to zadošča kot dokaz, da se Hisarlik razglašča za Homerjevo Trojo? Res je, da je bil njen požig napovedan, vendar se dosledno navaja le porušnost Troje. Pomeni, da njen požig sploh ni zabeležen v pesnitvi. Poznejši grški in rimski pisci so Homerjevo pripoved oblekli v nova oblačila, zato se pogosto uporablja izraz požgana Troja, čeprav je bila, kot navaja Homer, le porušena.

23. V Hisarliku ni ničesar, kar bi pričalo o njegovi svetosti, kar je sicer najpomembnejša značilnost Homerjeve Troje. To se pogosto pozablja in zanemarja, saj v Hisarliku z okolico ni nikakršnih t.i. božanskih znamenj oziroma naravnih pojavov; Homer v verzih vzhičeno opisuje

izjemno krajinsko bogastvo Troje z okolico: pravljичne vodne izvire ob vznožju mesta, toplega in hladnega, vodne izvire v samem mestu, dolg morski zaliv, kamor se z morja radi pripodijo vrtinčasti orkani, bojevanje reke z morjem, velik gorski masiv Olimpa; na to območje radi padajo meteoriti in tla so vulkanskega porekla. Kjer je na kupu toliko naravnih posebnosti, še več, kjer številne vremenske premene tvorijo slikovito območje, ki je drugačno od drugih, samo tako območje lahko pričara Homerjevo Trojo, ki se pogosto obravnava kot bajeslovna (vendar je taka, resnično pravljичna, tudi bila in je še danes). Hisarlik, njegov preprosti izgled in dolgočasna okolica ne nudijo ničesar iz Homerjevih verzov, zato gotovo ni prava Troja.

24. Bajeslovje in pisno izročilo na področju Hisarlika nista znana, niti ni v ustnem izročilu sledi o kakšnih obredih ali igrah. Ker se hisarliška lokacija vsiljuje kot trojanska dežela, se porajajo razne povezave s Hetiti, Luvijci in Hetejci, zato mnogienajčijo Trojancez njimi ali jih označujejo za njihove podanike. Zlasti je opazna takoimenovana kultura Hetitov, ki so zdaj postali Trojanci oziroma so slednji kulturni dosežek Hetitov. To se obravnava prelahkotno in se ponuja svetovni javnosti z namero prepričati jo v resničnost navedenega, s pripadajočo politiko vred. Posledično se v knjižnih delih lahko zasledi, da so Trojanci kar Hetiti. V zgodbi o hisarliški Troji zato ni moč zaslediti ne Frigijcev, ne Kuretov niti Dardancev, ki so bili glavni graditelji Troje, obenem pa ni moč na Hisarliškem zaslediti nobene krajevne legende, ki bi tamkajšnjo lokacijo povezovala s Homerjevo Trojo.

25. Odisejeva Itaka se nahaja nedaleč stran od Troje, kar je razvidno iz bajke o Daktilcih. V bližini maloazijske obale ni moč najti takega otočka, ki bi se lahko potegoval za Homerjevo Itako. Sledeč pripovedi Roberta Gravesa iz njegove knjige *Greek myths* [*Grške pripovedi o nastanku sveta – op. MF*] so Daktilci živeli na gori Idi, vzhodno od Troje, blizu nje pa se nahaja Elida – kopenski del Odisejevega kraljestva, ki se nahaja vzhodno od Odisejevega otoškega dela kraljestva. Vse kaže, da Itake ni moč najti nekje južno od Hisarlika in tudi Troje ne severno od otoka Thiaki; zato Schliemannove lokacije iz 19. stoletja, ki se jih sodobni znanstveniki trudijo utemeljiti, preprosto ne izpolnjujejo meril za resno iskanje pravih lokacij. Poleg tega Odisej omenja v *Odiseji*, da se po napadu na Kikonce (zgodí se v trojanski deželi) in po nesrečnih dogodkih na morju, nahaja nedaleč stran od svojega doma, Itake.

26. Homer navaja tudi druga trojanska mesta, vendar jih ni moč zaslediti na območju okrog Hisarlika. Dober primer sta Hrisa in Kila, sveti mesti Troade, ki se nahajata na koncu dolgega zaliva in nedaleč stran od glavnega trojanskega zaliva, kjer se nahaja prava Homerjeva Troja. Opis obeh mest se niti približno ne sklada z območjem okrog Hisarlika, saj trikotnemu maloazijskemu polotoku v pokrajini Canakkale manjkajo krajinske značilnosti, ki jih opisuje Homer; kakosta bili mesti videti, kateri kulturi sta pripadali – hetejski, hetitski, luvijski ... – je dobro vprašanje za arheologe. Ker tovrstnih pojasnil ni, se trojanska kultura pogosto pripisuje kar hetitski, čeprav spada v indoevropsko govorno skupino, vendar to še ne omogoča končnega sklepa.

27. Homer opisuje v neposredni bližini Troje planote, gorske vrhove, hribe, ravnico z vzpetinami, ki se potemtakem nahajajo v njeni bližnji okolici, vendar take krajine ni moč najti pri Hisarliku; še več, tam preprosto ni naštetega. V okolici Hisarlika sploh ni moč najti hribovitega predela, zlasti pa ne privzdignjene ravnice, kjer je stal ahajski tabor. Je morda možno pri Hisarliku najti Niobino kleč? Ali pa prostrano jamo, kakršno opisuje Homer? Ali vsaj hrib pred mestom, kjer se sestajajo Trojanci? Poleg naštetega Homer opisuje tudi precejšen del zaledja Troje, torej področje, od koder priteka reka Skamander, ki je v pesnitvi enkrat tako narasla, da je njen tok podivjal in podrl tabor Ahajcev. Torej bi bilo treba na takoimenovanem maloazijskem Skamandru poiskati tudi peščene naplavine in ostanek ahajskega tabora, ki bi se v tem primeru moral nahajati blizu morja, kar pa se spet ne sklada s Homerjevimi trditvami. Seveda je prav, da se verjame Homerju in njegovemu opisu, vendar če opisanega ni moč najti v nara-

vi, je bolje odnehati in kje drugje iskati pravi kraj.

28. Pogost pojav megle se v oziru Hisarlika kar zanemarja, saj zanj ni kaj dosti značilna. Nekatera mesta dolgujejo svojo karizmo prav megli, kar pa se ne more trditi za Hisarlik, kjer je megla redek pojav in ni znamenita. Megla ni občasen vremenski pojav in se seveda lahko pojavlja povsod po svetu, vendar pa se pojav megle in Troja močno prepletata v Homerjevih verzih, ker gre za mesto, ki s svojimi svetišči in palačami štrli iz morja megle, kar je Homer navedel večkrat kot neovrgljivo dejstvo, pri čemer je zanimivo tudi, kako nastaja trojanska megla, kar Homer pojasnjuje v zgodbi o Herakleju, ki je zgradil trojanski nasip in s tem obvaroval mesto pred morskim potopom. Od takrat je Troja varna pred morskimi valovi, morje (Pozejdon) pa se potem pojavlja le še v obliki megle – v verzih je Pozejdon padel na hrbet in odtlej zmore le tvoriti meglo. Torej je megla značilnost mesta Troja.

29. Domnevna Troja na Hisarliku je vidna z morja, medtem ko Homerjeva ni oziroma le delno, ker jo od morja ločujejo številni hribi. Zanimivo je, da se morajo Trojanci povzpeti na hrib, da bi sploh lahko videli Ahajce. Homerjeva Troja se ne vidi z morske obale, ker je, prvič, pot do nje zavita, med hribi se pot vije v nepričakovani smeri, ki ne ustreza osvajalski vojski, in je potemtakem Troja skritana koncu dolgega in vijagastega zaliva. Hisarliško Trojo se lahko takoj uzre z morja, zato se obravnava kot mesto na morski obalni plaži, kar ni skladno z nobeno navedbov Homerjevih delih. Poraja se vprašanje, kako bi tukaj pristala veliko osvajalsko ladjevje? Kako bi se (na plaži) postavil vojaški tabor? Kje je bojišče ali, natančneje, kje so bojišča, kot piše Homer? Plaža in Troja sta na nadmorski višini približno desetih metrov? Vojna bi se na takem bojišču hitro končala.

30. Egejsko morje ne ustreza navedbam v Homerjevi pripovedi, morje kot torišče Trojanske vojne pa Homer opisuje s pridevnikom širo. Razen tega Egejsko morje ne more biti prizorišče, kjer nastopajo pomorska ljudstva. In tudi ne more biti prizorišče trojanske vojne; kako bi sicer Ahajci med obleganjem Troje lahko uvažali vino od Tračanov? In če bi bil Hisarlik Troja, bi se morali Tračani nahajati na Peloponezu, torej v domovini Ahajcev, kar je spet skregano z logiko. V svojih verzih Homer piše, *da sonce vzhaja iz morja, da sonce zahaja v morje, da je to Tračansko morje* (v bronasti dobi so Tračani poseljevali celoten Balkan in tudi druge dele Evrope, kar se je spremenilo v železni dobi), torej gre za morje pred zahodno obalo Troje. Če bi bila Troja Hisarlik, potem bi grški Peloponez bil Trakija (in potem bi Homer gotovo opisal tudi polotoke, kot so Atos in drugi, vendar tega ni ne v verzih niti v videnju). Gre za še eno, večjo težavo, in sicer, kje se nahajata Ahajsko in Ikarsko morje (na prizorišču trojanske vojne se omenjajo tri morja), če je Tračansko morje Egejsko, kar izhaja iz napačne, hisarliške Troje? V Egejsko morje preprosto ni možno umestiti vseh naštetih morij. Razen tega se Egejsko morje imenuje po Egeju zaradi povsem druge zgodovinske prigode. Imena morij namreč izvirajo iz najstarejših obdobj človeške dejavnosti, kar ni sporno.

30-KRAT DA MOTOVUNU, PRAVI HOMERJEVI TROJI

1. Motovun je mestna trdnjava oziroma prazgodovinsko gradišče na nadmorski višini 277 metrov. Homer vztraja pri svojem opisu, da je Troja mesto na hribu ali strmini, kar je napisal večkrat (kar dvajsetkrat). To je Troji tudi omogočalo, da se je, poleg ostalih dejavnikov, upirala oblegovalcem celih deset let. Tak položaj na vrh hriba daje Troji-Motovunu neprecenljivo geostrateško lego, ki omogoča nadzor t. i. Jantarske poti. Poleg tega ima Motovun tudi podzemni prehod, o čemer piše Homer, in srednjeveška vrata, ki se nahajajo točno tam, kjer so Skajska in Dardanska vrata. Pergamos, zgornji del Troje, je današnje gornje mesto Motovuna (italijansko Montona, ovčji kožuh), obstaja pa tudi spodnje mesto, ki je obstajalo že pred 3.200 leti. Utrjeno mesto na hribu je nadziralo eno izmed najpomembnejših vrednot bronaste dobe – Jantarsko pot, pot kovin, pot v ravnine in pomorski promet po Jadranu. Homer večkrat v svojih verzih ponavlja in vztraja, da je Troja utrjeno mesto na hribu.

2. Motovun se nahaja na koncu dolgega zaliva, kar se sklada s položajem Troje, saj je ahajsko ladjevje vplulo v zaliv, obdan s hribi, na njegovem koncu, ob rečnem ustju, pa so Ahajci postavili tabor. Da bi našli trojanski zaliv, so potrebovali vodiča. Pomembna je Homerjeva navedba kraja na hribu, ki se nahaja pred samo Trojo. Trojanski zaliv je bil nekoč ploven celo do Buzeta. Po vplutju v Trojanski zaliv je na obeh straneh zaliva vidna hribovita krajina. Pred Motovunom se krajina odpre v trojansko ravnino, ki se naprej, proti Buzetu, imenuje Ilijaska ravnina. V predelu, kjer prevladuje trojanska ravnina, je še zdaj t. i. Flaminium, področje, kjer je taborila trojanska vojska, ki je, po Homerju, tam prižigala na tisoče ognjev.

3. Motovunse nahaja blizu sotočja dveh vodotokov, reke Mirne–Skamandra in potoka Butonega–Simois, kar se sklada s Homerjevim opisom. Še več, ob koritu Simoisa, ki je bilo pozneje preoblikovano, vendar je kljub vsemu še vidno, tudi dandanes obstajajo krajevno-ledinska imena Zamask in Zamaski dol, ki jasno nakazujeta svoje poreklo. Zamask je Simois, medtem ko je Zamaski dol dolina Simois. Tu je bistven izrecni Homerjev poudarek, da se Troja nahaja nedaleč stran od kraja, kjer dve reki prepletata valove, torej se zlivata. Pri sotočju je kraj Šimeći, ki spet nakazuje poreklo v Simoisu, naziv Šimeći pa izvorno-pomensko nakazuje sveto mesto za pokope. Skladno s Homerjem je tu Hera nahranila konje, s čimer želi poudariti zemljepisno lego Troje, ki ni izmišljena. Sotočje dveh rek je izjemna geostrateška lega, saj Motovunu omogoča nadzor nad celotnim severnim delom istrskega polotoka.

4. Nedaleč stran od Motovuna, na polovici dolgega zaliva, blizu današnje Vižinade, je stal ahajski tabor; gre za privzdignjeno ravnico posebne oblike, znano po ledinskem imenu Ponte Porton, torej kraj, kjer se končuje morje. Homer navaja, da je v bližini ahajskega tabora prostrana jama. Res se prav tam nahaja velika jama. Razen tega Homer navaja, da je na mestu ahajskega tabora vodni izvir, ki ga je ahajska vojska korstila – gre za izvir Gradole. Brez tega izvira ahajska vojska ne bi mogla toliko časa taboriti na tistem kraju; kot pravi Homer: daleč od Troje, na kraju, ki ni preblizu Troji, obenem pa ni na morski obali, da je tabor varen pred morskimi ujmami – torej gre za kar najbolj primeren položaj, točno na pol poti od Motovuna do Novigrada, ki leži na morski obali. Dolgotrajno trojansko vojno je omogočal prav dotični izvir, ki ga Homer omenja v zvezi z ahajskim taborom,.

5. Okolica Motovuna–Troje: Homer jo opisuje kot območje, prepredeno s hribčki, grički na privzdignjenih ravninah, in z ravninama, eno pred mestom in drugo za njim. Poudarja se hribovitost krajine pred Trojo. Homer vztrajno ponavlja, da je krajina pred Trojo hribovita, in sicer od začetka zaliva, kjer je ladjevje vplulo, potem pri ahajskem taboru, ki se nahaja na privzdignjeni ravnici in ga obkrožajo hribi, pri opisu grička vojščakinje Mirine pred Trojo in nazadnje tudi pri opisu predela okrog same Troje, kjer je mnogo hribov. Zanimiv je tudi opis krajine – ravnina z izboklinami. V širšem oziru je tudi trojanska dežela oziroma Istrski polotok na severu

in zahodu obdan s hribi, medtem ko je na vzhodu gora Ida oziroma planina Učka. Severno od Motovuna–Troje je vidna tudi velika kamnita planota Čičarija oziroma Homerjeva Kikonija, dežela hribovcev na obrobju Troje. Če se odmisli navajanje množice hribov, so pogosti tudi privedniški opisi: grudasta prst, za poljedelstvo primerna prst.

6. Vodni izviri v Troji oziroma Pergamosu, najvišjem delu mesta, kot jih opisuje Homer, se nahajajo na vrhu mesta Motovun, in sicer eden pred sedanjo cerkvijo (nekdanjim hramom), drugi pred hotelom (nekdanjo Priamovo palačo) in tretji ob vznožju obrambnega zida, v zasebni, takrat Hekabini hiši. Ta redki naravni pojav je naravna danost Motovuna oziroma Homerjeve Troje in se le redko najde na vrhu mestnih trdnjav (akropol). Prav dostopnost vode je porodila nastanek prastarih pripovedi, kjer je ta kraj središče dogajanja in se mu pripisuje vloga glavnega mesta novonastajajoče omike. Razen tega so vodni izviri dajali mestu poleg duhovne trdnosti tudi varnost, saj so jamčili dolgotrajen obstoj; sočasnost svetega in posvetnega.

7. Topli in hladni izvir sta nesporen in najmočnejši dokaz, da je Motovun Troja, ker manjkata vsem krajem, ki se ponujajo kot domnevna Troja, Motovun pa ju ima in sicer prav pod mestom, v kraju Sv. Bartol, oddaljenem približno 300 metrov od mesta, točno tam kot navaja Homer: v kraju, ki je na meji dosega trojanskih puščic, ki se izstreljujejo s posebej močnimi lokostreli iz kozjih rogov. Topli in hladni izvir se nahajata na koncu ceste, ki vodi iz vasi Murari v Sv. Bartol, blizu starega drevesa in sta oddaljena drug od drugega 5 metrov. Dandanes se od obeh uporablja le krak hladnega izvira, imenovan Studenec, medtem ko je topli izvir zasut z zemljo; ohranil se je v nazivu Perila in tudi v nazivu vasi Flegi, ki se nahaja v neposredni bližini obeh izvirov. Flegi v grščini pomeni topel vodni izvir. Geološka raziskava je pokazala, da topliška voda Istrskih term izvira prav v Sv. Bartolu.

8. Bajeslovje o Motovunu in njegovi bližnji okolici se povsem sklada s Homerjevo pripovedjo in z drugimi prazgodovinskimi bajkami o nastanku Troje. Navedbe v takoimenovanih grških ali, bolje rečeno, pelazgičnih prapripovedih o nastanku sveta v več povestih potrjujejo Motovun. Popoln primer je sledeči mit o nastanku Troje – Trojo so zgradili velikani, imenovani giganti. Zevs jih je zakopal v zemljo, da v podzemlju uravnavajo tople podzemne vodotoke, na mestu, kjer jih je zakopal, pa je posadil figovo drevo, ki je figovec pri Skejskih vratih, kot se navaja v *Ilijadi*. V Motovunu je cerkev Blažene device marije pri vratih, kjer se je devica pokazala na figovcu; prav tako se blizu nahaja vas Žiganti in znan je priimek Đigante. Poleg tega je še danes znana prapovest o Herakleju, ki se je ohranila v ustnem izročilu in se razvila v legendi o Velem Joži. Posebna je tudi pripoved o velikanu Dragonji in njegovi ženi Mirni, ki spominja na Homerjevi Mirino ali Batejo, pripoveduje pa o nastanku Troje in njenih prvih vladarjih.

9. Ljudsko izročilo – dandanes je v Motovunu še vedno znana igra metanje roga. Ker so Trojanci delno izvirali s Krete, so s seboj prinesli tudi takoimenovane bikove igre, ki so obredna svečanost, povezana z bikom in plodnostjo. Zdaj se ostanek obreda – izročilno metanje roga – ohranja v vznožju Motovuna. V bajeslovni pripovedi o prvih dneh Troje je govor o bikovih igrah, kjer je zmagal izgnani trojanski princ Paris. To se je ohranilo prav v igri Motovunsko metanje roga, krajevnem imenu vasi Pariži in enakem priimku ter v vasi in priimku Sandri in imenu griča Šandrih (Parisovo polno ime je Aleksander). Razen metanja roga se je tudi s pomočjo praznika Veli Jože v ljudskem izročilu ohranil spomin na velikane Gigante in Tife ter božanskega Herakleja. V sosednjem Kaldiru se neguje tudi običaj koledovanja, ki je ostalina predkrščanskega kulta zvezde repatice, ki v *Ilijadi* ponazarja pojav boginje Atene v obliki meteorja, v *Novi zavezi* pa je preoblečen v Betlehemsko zvezdo.

10. Številne zemljepisne skladnosti Homerjevega opisa z območjem Istre in se povsem ujemajo s Homerjevimi navedbami. Istrski polotok povsem ustreza Homerjevemu opisom Troade; recimo, v Troadi sta dva rta, Sigej in Retej, ki sta Savudrija in Kamenjak pri Pulju; več za-

livov, med njimi sta dva v neposredni bližini Troje in sta glavna trojanska zaliva – dolina reke Mirne od Novigrada do Motovuna, ter sosednji Limski kanal, kjer Odisej obredno daruje *hekatombo*; potem osem rek, med njimi ena tvori jezero – Ezopsko jezero pod goro Ido ali Učko, ki je znano kot Čepiško jezero. Vzhodno od Troje–Motovuna se nahaja gora Ida, ki jo prav tako obliva morje, je zdaj gora Učka. Sonce v Homerjevih verzih vzhaja iz morja, kar je moč videti na jugu in vzhodu Istre. Severno od Troje se nahaja veliko gorovje, Homerjev Olimp, v resnici današnje Alpe.

11. Motovun–Troja se nahaja na severu Sredozemlja. Homer opisuje predel okrog Troje kot posebno hladnega in drugačnega od običajnih sredozemskih območij, saj v Troji celo sneži; tam ne raste oljka in prevladujejo drevesne vrste ter rastlinstvo srednje Evrope. *Ilijada* vsebuje tudi dejanje, ki se odvija spomladi, ko je obenem tudi hladno, in tako si lahko ustvarimo predstavo o tamkajšnjih vremenskih razmerah. Trojanci se namreč oblačijo toplo, v ovčjo volno, medtem ko Ahajci zmrzujejo v zakloniščih pred mestom. Kot najpomembnejše drevesne vrste se omenjajo, recimo, jesen, bukev, omorika, hrast; kot značilno sredozemsko drevo se pojavlja samo figovec. Ker je Homer presenetljivo točen pri opisovanju krajine, takoj zbode v oči, da se oljka ne omenja kot del trojanske narave oziroma naravne krajine. Druga zanimivost je medno vino, ki je značilen pridelek severnejših krajev Evrope. Sledi, da se Troja nahaja na severu, vendar ne na severu Evrope, marveč na severu Sredozemlja. Figovec je drevesna vrsta, ki umešča Trojo v Sredozemlje. Oljka se je v Istri uveljavila šele z Rimljani, tako vsaj izhaja iz najdb na prazgodovinskih gradiščih Istre, kjer ni bilo najdenih nobenih oljčnih koščic.

12. Matovunska megla in Heraklejev nasip. Troja je znana po izjemno meglenih dnevih, kar Homer večkrat omenja, in prav megla je njena posebnost, ki je lastna le nekaterim obmorskim krajem. Matovunska megla ni le pogost pojav kot v podobnih mestih, temveč je posledica ljudskega posega. Ko je namreč Heraklej zgradil nasip čez ravnico, je premagal Pozejdona in njegovega morskega zmaja, ki je do takrat z bljuvanjem morske vode uničeval trojanske prideleke, po izgradnji nasipa pa je lahko pošiljal le še meglo – skrivnostno matovunsko meglo, ki jo Homer opisuje v *Ilijadi*. Zdaj nasip služi le še kot cesta, ki povezuje vas Murari s Sv. Bartolom, krajem zdravilnih izvirov.

13. Mala Likija, območje vzhodno od Motovuna, ki ga opisuje Homer, ni isto kot daljna Likija (današnja Lika), temveč je manjše območje v okviru trojanske dežele, ki se nahaja zahodno od gore Ide. Danes je to zahodno vznožje gore Učke, kjer se je še dobro ohranila krajevno-ledinska toponimika – od deveterice krajinsko-ledinski nazivov, ki jih omenja Homer, se jih je ohranilo sedem. Podroben vpogled v to trojansko krajino dokazuje, da je Istra trojanska dežela. Gre za nesporen dokaz, saj se tamkajšnji toponimi kot mikro zgledi vzorno skladajo z nazivi iz *Ilijade* in zemljepisno umeščajo Homerjevo pripoved v Istro. Gre za sledeče toponime:

Boljun – Apolon, mesto Apolonija
Tenčići – Antenor
Okmačići (vas), Okmaca (priimek) – Akamas, keltski Ogmios
Celija (priimek) – Zelija
Čepić, Šepić – Esep
Lukon – Lukon, Lukeži
Pintar – Pandar

Naštete osebe in področja Homer obravnava v 2. spevu *Ilijade*, 822.-827. verz.

14. Bajka o Daktilcih; zaledje Troje se omenja v grški prapripovedi, ki o njih govori kot rudarjih in kovačih, ki stanujejo na gori Idi, železo kopljejo na bližnji gori Berekint in ga dovažajo v Trojo. Njihov drugi naziv je Frigijci in tudi Kureti. Berekint je zdaj Brkinska planota, nahaja se za goro Učko, kjer se je v ljudskem izročilu o trojanski zgodovini do danes ohranil spomin

na Frigijce in Kurete kot brgujske in kuretske livarje. Gre za slikovito prekrivanje bajeslovja z ljudskim izročilom, ki je, poleg ohranjenih krajevno-ledinskih imen, še danes zelo priljubljeno in pojasnjuje, od kod je takrat najpomembnejša kovina – železo – prihajala v Trojo. V hrvaški zgodovina se pogosto omenjajo Kureti kot staroselci na območju severozahodne Hrvaške, njihov obstoj pa dokazujejo tudi zapisi bizantinskih cesarjev. To je neovrgljiv kašipot za iskanje Troje, ki se nahaja v bližini dežele Kuretov, natančneje, v njej, to je na Hrvaškem.

15. Krajevno ime Motovun in zgodba o njem se pojavljata v hetitskih zapisih, v zgodbi o Wilusi in ljudstvu volne. Samo ime kraja Motovun vsebuje rešitev uganke o Troji. Toponim Motovun pomeni »presti volno« oziroma »tisti, ki ovčjo prejo prede v volneno nit«, kar povsem jasno govori o boginji Ateni, Afroditi, Artemidi in tudi germanski Friggi, slovanski Mokoš, feničanski Ištara in indijski MataKali, ki so naslednice prvotne Magne [Velike] matere. Seveda je Motovun sveto mesto boginje, ki vlada ljudskemu žitju. Poudarek je na volni, ovčji preji – sveti stvari (spomnimo se dvoboja med Menelajem in Parisom). Isto izhaja tudi iz italijanske različice – *Montone* – ovčjega kožuha. Rimljani imenujejo preslico za navijanje volnene niti *troadia*, ovčja volna je po albansko *lješa*, medtem ko je hetitski naziv zanjo *wilusa*, grški pa *ilos*. Indoevropski nazivi za volno so *well* in *will*, po angleško *wool* in tako smo vedno pri volni – *motovun*, *motovilka*, *motovilo*, *matavulj*. Dodatni pokazatelj je tudi naziv grobne gomile Maklavun, ki pomeni Mogila-vun oziroma Gomila-vun, kar jasno sporoča, da gre za grobnico ljudstva volne. Končno se je ugotovilo, kje je dežela Wilusa; nahaja se v Istri, Motovunu. Velja spomniti tudi na hetitski Truvis, ki se tudi nahaja v Istri, namreč vas Trviž. In ne pozabimotudi, da se vrhnja soseska Troje imenuje Pergamos, ki je spet ovčja značilnost, dandanes pa je to Motovun.

16. Dežela Kikoncev in mesto Izmaros. V Odiseji je opisan napad Odisejevih vojakov na mesto Izmaros, ki se nahaja v trojanski deželi, in na koncu mora celo Odisej bežati pred preštevilnimi Kikonci, na begu pa njegove ladje plujejo mimo hriba Malija in Kitera. Ni težko ugotoviti da so Kikonci Čiči, mesto Izmaros pa današnje mesto Šmarje; hrib Malija nad Izolo se še danes tako imenuje, Kitera pa je Katoro pri Umagu. V Čičariji je tudi vas Kikovija, njen naziv pa spominja na stari naziv Čičev – Kikonci. Zadevna Odisejeva epizoda, opisana v *Odiseji* (ne v *Ilijadi*), nakazuje svet v trojanskem zaledju oziroma trojanske zaveznike. Pomenljivo je, da zadevni odlomek opisuje Odisejevo prvo dogodivščino in prelomno točko – njegovo prvo nezgodo – kjer so opisani razlogi, zakaj mu ne uspe vrniti se na Itako, ki ni daleč stran od Piranskega zaliva. Pomenljivo je omenjanje črne burje, morskih tokov (naravnih pojavov, značilnih za Tržaški zaliv in severni Jadran), ki mu preprečijo vrnitev na Itako, ki se nahaja v Kvarnerju in je še danes prepoznavna.

17. Dežela Arimojcev. Gre za deželo trojanskega plemena, ki je živel v zaledju Troje – Motovuna, dandanes predel okrog Buzeta. Homer opisuje dotično območje kot deželo velikarov, kjer se še dandanes najdejo nastavki Homerjeve pesnitve o nadnaravnem, kot so Niobina kleč, ki jo je moč najti pred mestom Buzet, vasi Glistonija, Kotli in Rim ter niz drugih primerov, ki se skladajo s Homerjevim opisom, in zemljepisno ujemanje obronkov Homerjeve Ide z današnjo Učko. Povirje Mirne oziroma Skamandra je odlično območje za nastanek zgodnjih bajeslovnih pripovedi o nastanku Troje, saj tu izvirajo tudi druge trojanske reke; bajeslovna gora Ida oz. Učka je domovanje Artemide, boginje zveri, nekdanj Magne mater. Glavni kraj območja je Buzet, kjer je bilo gradišče, nekdanj pa v resnici Andromahino mesto ali Teb(uz)a Kilikije. Dandanes zapuščena vas Glistonija je pravi jezikoslovni biser iz Homerjevega sveta, saj Homer omenja mesto Glistan.

18. Dežela Amazonk in Halubcev. Amazonke se pojavljajo v Ilijadi kot bojevnice in trojanske zaveznice. Skladno z bajeslovno pripovedjo Roberta Gravesa so živele v skupni deželi s Halubci, ki so jim služili za ohranjanje vrste; poleg tega se omenja tudi Grgar, njihovo stolno mesto. V Istri o njih govorijo nekatera krajevno-ledinska imena, in sicer: Omoščice, Mošče-

nička draga o Amazonkah, Puntížela o Pantezileji, Grgar v Sloveniji o Gargari, vas Ivoli o Hipolitu ter naselje Halubaji v bližini Reke o Halubcih. Povest o skupnosti s Halubci in toponimi, ki govorijo o Amazonkah, se skladajo s trditvami, da je Motovun Troja, saj se vse nahaja prav tam, kjer mora biti. Lep jezikoslovni primer premene Homerjevega -a- v keltski in tudi slovenski -o- je Homerjev Akamas, ki se spremeni v keltski Ogmios in pozneje v staroslovenske Okmaca, Okmačiči; enako se zgodi tudi v primeru Homerjevih Amazonk – iz njihovega imena so nastale staroslovenske Omoščice, v istrijanščini Mošče oz. možače. V Halubcih-Halubajih se jezikoslovno skriva naziv Lubci, ki je eno od pomorskih ljudstev (*sea people*).

19. Sežiganje pokojnih in žarna grobišča. Istra, z bližnjim delom Alpskega gorovja vred, in srednja Evropa so glavno območje takoimenovanih žarnih grobišč in arheoloških najdišč žar s pepelom pokojnih. Prevladujoča pogostost tovrstnih najdb na zadevnem območju govori v prid dejstvu, da se je Homerjeva *Ilijada* odvijala prav na tem območju. Pogostost žarnih grobov se proti jugu Evrope zmanjšuje, zlasti v sedanji Grčiji in Turčiji, zato se temu delu jugovzhodne Evrope in Male Azije ne more pripisovati enake duhovne kulture kot Trojancem ter Ahajcem, sicer bi morala biti pogostost tovrstnih najdb znatna v okolici slavnih mest z obzidjem. Skratka, Troja se je morala nahajati tam, kjer so prevladovala žarna grobišča; tako področje je prav srednja Evropa, območje Alp in seveda Istra.

20. Troja je sveto mesto zaradi posebnosti, prisotnih na območju Motovuna. Kaj je Troji dajalo značaj svetosti? Naštevam: predvsem gre za posebno območje, kjer se nahajajo številna naravna bogastva vseh vrst; prav na območju Motovuna delujejo nevidne moči narave, ki so jih takratni ljudje pripisovali bogovom. Morje, reke, stičiče morja z reko in njuno bojevanje, dolg zaliv med hribi, sneg v sredozemskem mestu, neobičajen pojav megle, gora Učka, topli in hladni vodni izviri, tajfun, morske troblje, Alpsko gorovje, neobičajne hribine, skalne pečine, jame in nižine, vulkanska tla in ostanki vulkanskega žrela – vse te krajinsko-geološke posebnosti in njihovo delovanje so navdihovali takratna ljudstva ter Homerja, da so jih opisovali kot božje, vremenske pojave pa so si razlagali kot borbo bogov. Troja–Motovun je obdarjen z nešteti naravnimi danostmi in nevsakdanjimi pojavi, zato je med vsemi kraji po svetu, ki so se potegovali za trojanstvo, najustreznejši kraj za Homerjevo Trojo. Ker je bila Troja zaradi vsega naštetega sveto mesto, je tudi današnji Motovun svét, torej mesto duhovnosti, umetnosti in splošne omikanosti, saj tudi dandanes zaradi istih dejavnikov privlači ustvarjalce.

21. Motovun–Troja in omembe žvepla v Homerjevih verzih nakazujejo, kje je treba iskati pravo Homerjevo Trojo, saj Homer v *Ilijadi* navaja, da so tla okoli Troje bogata z žveplom; kadar bog Zevs s strelo udari v hrast, mu izruje korenine iz zemlje, pri čemer se sprošča močan vonj po žveplu. Motovunska okolica spada med najbolj znana področja za nabiranje gomoljik, ki dobro uspevajo prav v tleh, bogatih z žveplom. To dokazujejo tudi toplice in krajevna imena Kaldir-Caldera, torej vulkansko žrelo, ter Flegi, topli izvir. Skratka, okolica Motovuna je značilno vulkansko področje, ki pa ni edino v Istri, saj je na otočku rovinjskega arhipelaga moč najti obsidijan oziroma vulkansko steklo – gre za Rdeči otok, ki je verjetno Hefajstov Lemnos. Temu v prid govori tudi naziv Limski kanal, ki je dolg zaliv pred Rovinjem (imenuje se celo fjord, kar pa je napačno), ki tako kot Lemnos namiguje na ime Elimci, drugi naziv za Trojance.

22. Trojanskih krajevno-ledinskih imen je presenetljivo polno in nakazujejo pravo Homerjevo Trojo. V Istri, zlasti v predelu okrog Motovuna, je mnogo trojanskih toponimov, ki pa so samo trojanski, kar velja poudariti. Gre za imena vasi, tudi nekaterih istrskih mest in celo priimke. Ta velika množica krajevno-ledinskih imen navaja skoraj vse trojanske bojevnike, zlasti pa trojanske kralje in kraljice ter skoraj vso rodbinsko aristokracijo, prince in princese. Naj naštejemo nekaj primerov: Heki–Hektor, Pariž–Paris, Šandri–Aleksandar, Kebri–Kebrion, Poli–Polit, Premuši–Priam, Podark–Podreka, Pišoni–Apisaon, Jeleniči–Helen, Gargitiči–Gargition, Pamiči–Pamon, Anžiči–Anhiz, Lokandiči–Laokont, Medici–Medikasta,

Klimni–Klimena, Leta-jac–Laotoja, Mala Huba–Hekaba, Okmačiči–Ogmios–Akamas, Metesi–Metis, Trošti–Tros, Trilo, priimek Troilo, Lomotine–Laomedont, Musica–Muza, Bataji–Bateja, Barteja–Mirina, Mi-rna, Luša–Wilusa, Erik, priimek Erikton, Masteliči–Mastel, Vagaja–Fegej, Fero–Feris, Lukoni–Likaon, Sarpetine–Sarpedon, Golovik–Glauk, Režari–Res, Kaštijun–Kastijanir, Ipši–Hipas, Hi-senor, Iketi–Hiketaon itn.

23. Kretski toponimi dokazujejo priselitev s Krete in so zelo razširjeni po vsej Istri. So-deč po bajeslovni zapuščini, je Troja nastala kot zveza treh glavnih ljudstev, od katerih je eno s Krete. Arheološke najdbe dokazujejo selitve s Krete in Cipra že v obdobju pred obstojem Troje–Motovuna. Toponimi kretskega izvora so številni: Livade–Livadia, Prodani–Prodani, Brkini–Berekinthos, Bertoši–Berthos, Kaštanija–Kastanija itn. Selitev s Krete navaja tudi zgodovinska pripoved o princu Skamandru, ki je pred ustanovitvijo Troje zgradil mesto (gradišče) Sminthium v čast Apolona Smintijskega, ko je premagal Bebrike (Bebriki so ljudstvo, razširjeno od Slavonije do Istre, nanje spominjajo krajevna imena Bebrinje in Babudri). Sminthium se danes imenuje Žminj prav po Apolonu Smintijem. Priselitev s Krete potrjuje trojansko obredno slavljenje bika, ki je ostalina Minojske omike in se je ohranila v Motovunu kot folklorna igra, imenovana metanje roga.

24. Etruščanski toponimi. Etruščani v svojem izročilu navajajo, da so po poreklu Trojanci, da so torej na Apeninski polotok prišli iz Troje. Zanje se je do nedavno domnevalo, da so prvotni prebivalci Apeninskega polotoka, medtem ko novejši raziskovalci, zlasti slovenski, štejejo Etruščane za staroselce Balkana in Panonije. O tem pričajo mnoge arheološke najdbe in celo mnoge besede, recimo Sopile-Subulo, Histrioni-Istra, trojanski pevci ter imena vasi Spina, Tuškani, Raša, Tusci in mnoga druga. V Sloveniji je nekaj primerov, ki nakazujejo na Etruščane, recimo priimek Tuškej. Istrski toponim Turine napeljuje na Turan, medtem ko je hidronim Una v Bosni značilen pomnik etruščanske Une. Zlasti je zanimivo etruščansko okrasje z vzorcem šahovnice, ki se lahko povezuje z veliko starejšo vučedolsko šahovnico, zato se upravičeno sklepa, da Etruščani izvirajo iz jugovzhodne Evrope, in res so po poreklu Trojanci ali vsaj deloma.

25. Izvor Rimljanov in Sabincev. Rimljani poudarjajo svoje trojansko poreklo, kar je zelo verjetno, saj Vergil pravi, da je Enej prečkal reko Frigido ali današnjo Vipavo v Sloveniji. Prečenje iz Istre v Italijo je bilo zelo enostavno. V Istri se nahajata vasi Rim in Lazi. Poleg tega je legenda o velikanu Dragonji, ki orje brazde kot meje, zelo podobna prazgodovinski bajki o Romulu in Remu, kjer tudi Romul orje brazdo okrog mesta Rim. In v Istri je zelo pogosta pomenljiva končnica –ul, kot pri Romulu. Tudi v *Ilijadi* se omenja trojanski bojevnik Kleobul – ime s končnico -ul. Zanimivo, tudi krajevno ime Zubini in priimek Zubin nakazujejo na Sabince. In velja se spomniti začetkov Rima, kjer je bila značilna rimljanska bivalna enota zelo podobna istrskemu *kažunu**, prve rimske vasi, ki so pozneje z združevanjem postale slavni Rim, pa so spominjale na skupinico medsebojno povezanih istrskih gradišč.

*

Kažun

Kažun je majhna kamnita hiša, običajno okrogle oblike, s stožičasto streho. Kažun nima oken, ima le eno vhodno odprtino in je lep primer suhe gradnje z izključno enim materialom, naravnim kamnom. Wikipedija

26. V trojanski deželi Istri se zlahka prepoznajo mesta Troade. Z jezikoslovnim postopkom je možno prepoznati trojanska mestna gradišča (bilo jih je mnogo), kot so Kalavojna–Kalofon, Trviž–Truvisa, Boljun–Apolonija, Žminj–Sminthium, Makarunska vas–Makarov grad, Dane–Dardanija, Omoščice–Hamaksit, Katoro–Kitera, Šmarje–Izmaros, Izola, Buzet–Teba, Tenčiči–Ten, Grgar–Gargara, Glistonija–Glistonija, Krti–Krit, ... in sama Troja ali Wilusa–Motovun oziroma volnarka. Gradišč gradiščne kulture ali kulture *Castellieri* je v Istri skupno okrog 450, njihovo prepoznavanje pa je težko ali skoraj nemogoče, vendar je vsaj nekatere moč prepoznati s sledenjem Homerjevimi navedbam in s pomočjo drugih virov. Sledenje Ahila v *Ilijadi* pokaže, da je na svojem bojnem pohodu osvojil več gradiščnih krajev.

27. Motovun in Alpe Troja in Olimp sta jedro takratnih prapripovedi o nastanku sveta, blizu pa sta tudi keltstvo in tračanstvo. Ker Homer ne dela napak, je dosleden in natančen, navaja, da se je ahajski tabor nahajal v bližini Olimpa in seveda, da je nedaleč stran, vzhodno od Troje, gora Ida. Po zdravi presoji ni težko dojeti, da se mora Olimp nahajati severno od Troje, saj je vzhodno od nje gora Ida, na zahodu in tudi na jugu je morje, na severu pa je ... Olimp. Homer to večkrat potrdi in sicer z navedbo, da bogovi pogosto potujejo z Ide ali iz Troje proti Olimpu in obratno, pri čemer poudarja, da potujejo po kopnem, s konji. Slednji pri tem ne zabredejo v morje, saj to ni potrebno, bi pa bilo nujno v primeru hisarliške Troje. Če bi bilo morje ovira na poti na Olimp, bi Homer to gotovo opisal, kot je to storil v drugih primerih. Homerjev Olimp je Alpsko gorovje in povsem ustreza njegovim opisom, recimo: je prostrano in prepredeno s soteskami. Prizorišče *Ilijade* je območje Olimp–Troja–Ida, torej se Troja nahaja dokaj blizu Olimpa in gore Ide. Lahko se reče, da Olimp–Troja–Ida tvorijo čarobni trikotnik Alpsko gorovje–Motovun–Učka. Seveda si gorovje Alp zasluži biti Olimp, saj je najvišje in najobsežnejše gorovje Evrope, kjer se nahaja tudi njen najvišji vrh.

28. Pri Hisarliku ni ne Trakijskega morja, ne Tračanov. Slednja se lahko nahajata le zahodno od Istre. Če bi bila Troja Hisarlik, bi Ahajci na zahodu, iz ahajskega tabora v trojanski deželi, torej v smeri sončnega zahoda, skladno s Homerjem, zrlji v razpenjeno Trakijsko morje, kot ga imenuje Homer, kar pa bi bil nesmisel, saj se zahodno od Hisarlika nahaja Peloponez, ahajska dežela. Sedanja Bolgarija in Romunija sta sicer bili domovina Tračanov v pozni železni dobi, kar pa pogosto ovira pravilno obravnavanje zadevnega vprašanja, saj so bronastodobni Tračani v času *Ilijade* poseljevali veliko večje območje – ves Balkan, Alpe in del Apeninskega polotoka. Če bi šlo v resnici za Tračane iz Romunije in Bolgarije, bi Homer opisal njihovo prebijanje čez Bosporsko ožino in izhod v Črno morje, vendar ne gre za zahod pri Hisarliku, kar je tudi sicer nesmisel, kajti kako naj se iz hisarliške Troje, v tem nemogočem primeru, vidi razpenjeno Trakijsko ali Črno morje? Drugič, vprašajmo se, kako je lahko kralj Res prišel s konji v Trojo, saj ni nikjer navedeno, da bi pri tem prečkal morje? Očitno Hisarlik ni Troja, temveč je to Motovun, saj je na zahodu Istre vidno Trakijsko morje, ki sega do Kvarnerja, ki, skladno s Homerjem, spada v skrajni del Ahajskega morja. Vsekakor s tem postaja mozaik vse bolj razločen. Sosedje Trojancev so Tračani, ki se v poznejši železni dobi pojavljajo v Istri kot Histri. Da so Histri Tračani, dokazujejo tudi novejša arheološke raziskave. Razen tega je v 19. stoletju takrat še neznano istrsko ljudstvo gradiščne kulture dobilo ime *traci grecanici*. Troja je kot naselbina nastala sredi velikega trakijskega ozemlja in sicer tam, kjer se končuje morje, kar po Homerjevem opisu, ki je zelo natančen, ni nič drugega kot severni Jadran, medtem ko se morje pri Hisarliku nadaljuje v morsko ožino proti Črnemu morju.

29. Arheološke najdbe – za Istro so značilni egejska in mikensko-minojskega gradnja ter vplivi s Krete in Cipra. V Istrski gradiščni kulturi se odražajo vse značilnosti mikensko-minojske gradnje: z mnogimi labirinti pred vhodom v gradišče in več obrambnih zidov, drugo v drugem. Nesporne so najdbe raznega orodja in orožja egejskega sloga, trinožnikov in vrčev z dvojico ročajev iz bronaste dobe, ki so opisani v *Ilijadi*. Nedvomno so bila istrska ljudstva v stiku s Kreto in Ciprom, kar se povsem sklada s Homerjevimi opisom. Od najdb velja omeniti tis-

te, ki jih omenja Homer in sicer: vrče z dvojnimi ročajem in trinožnike za posodo. Med značilnimi najdbami iz pozne bronaste in zgodnje železne dobe so predvsem trakasta keramika, prikazi sonca, rombni vzorci in vrvična okljuka, ki so znani od Ukrajine do severne Italije. Zlasti najdbe vretena za preslico so skoraj povsem enake tistim iz Male Azije. Iz poznejših najdb situl iz železne dobe so znane tudi podobe bojevnikov s čelado s konjskim repom, prikazani v pomorski bitki. Skratka, Istra je najverjetnejše prizorišče trojanske vojne.

30. Trojanci kot pomorsko ljudstvo, druga pomorska ljudstva iz Istre in njihova krajevno-ledinska imena pred trojansko vojno. Trojanci se na zgodovinskem prizorišču pojavljajo kot eno izmed mnogih pomorskih ljudstev, spomin nanje pa se ohranja v ekaterih krajevnih imenih istrskih vasi: Tarviša–Trvižci, Mekwesh–Mekišci, Lukka–Lukonci, Lubi–Lubci, Šekeli–Šikulci, Elimci (Trojanci)–Lim, Limski kanal. Razen Istre sta tudi Primorje in Dalmacije matična dežela ljudstev z morja, recimo Labarna–Liburni, Šardani–Šurdonci. Današnja znanost ne zna določiti izvornih dežel pomorskih ljudstev, vendar se da ugotoviti njihovo poreklo. Pomorska ljudstva so prihajala od nekod s severa, iz zavarovanih in varnih krajev, kjer jih ni bilo moč preganjati po njihovih roparskih pohodih v vzhodnem Sredozemlju. Skratka, njihovo varno pribežališče ni bilo vzhodno Sredozemlje, saj so ga vendar napadali, niso pa se zatekali niti v zahodno Sredozemlje, ki ne omogoča skrivanja. Omogoča ga le Jadransko morje z dolgim zalivskim koncem, številnimi otoki in globokimi rečnimi soteskami, skalnatimi planinami in ozkim vhomom v Jonsko morje, kar vse je nudilo odlične možnosti za zasede. Ker v skupino pomorskih ljudstev spadajo tudi Trojanci, vse navedeno zanika domnevo, da Trojanci izvirajo iz Male Azije, kajti prihajali so od nekod s severa Sredozemlja – iz Istre.

*Novigrad v Istri, Hrvaška republika, 14. 7. 2018
prof. Vedran Sinožić*

14. 01. 2019 poslovenil in 26. 5. 2025 jezikovno izboljšal Mitja Fajdiga ©

* * *